

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2018. október 18.

KÉMIA

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Az írásbeli feladatok értékelésének alapelvei

Az írásbeli dolgozatok javítása a kiadott javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az elméleti feladatok értékelése

- A javítási-értékelési útmutatótól eltérni nem szabad.
- $\frac{1}{2}$ pontok nem adhatók, csak a javítási-értékelési útmutatóban megengedett részpontozás szerint értékelhetők a kérdések.

A számítási feladatok értékelése

- Az objektivitás mellett a **jóhiszeműséget** kell szem előtt tartani! Az értékelés során pedagógiai célzatú büntetések nem alkalmazhatók!
- Adott – hibátlan – megoldási menet mellett nem szabad pontot levonni a **nem kért** (de a javítási-értékelési útmutatóban megadott) részeredmények hiányáért. (Azok csak a részleges megoldások pontozását segítik.)
- A javítási-értékelési útmutatótól eltérő – helyes – levezetésre is maximális pontszám jár, illetve a javítási-értékelési útmutatóban megadott csomópontok szerint részpontozandó!
- **Levezetés, indoklás nélkül** megadott pusztá végeredményért **legfeljebb** a javítási-értékelési útmutató szerint arra járó 1–2 pont adható meg!
- A számítási feladatra a maximális pontszám akkor is jár, ha **elvi hibás reakcióegyenletet** tartalmaz, de az a megoldáshoz nem szükséges (és a feladat nem kérte annak felírását)!
- Több részkérdésből álló feladat megoldásánál – ha a megoldás nem vezet ellentmondásos végeredményre – akkor is megadható az adott részkérdésnek megfelelő pontszám, ha az **előzőekben kapott, hibás eredménnyel** számolt tovább a vizsgázó.
- A számítási feladat levezetésénél az érettségien **trivialitásnak** tekinthető összefüggések alkalmazása – részletes kifejtésük nélkül is – maximális pontszámmal értékelendő. Például:
  - a tömeg, az anyagmennyiség, a térfogat és a részecskeszám átszámításának kijelölése,
  - az Avogadro törvényéből következő trivialitások (sztöchiometriai arányok és térfogatarányok azonossága azonos állapotú gázoknál stb.),
  - keverési egyenlet alkalmazása stb.
- Egy-egy **számítási hibáért** legfeljebb 1–2 pont vonható le (a hibás részeredménnyel tovább számolt feladatra a többi részpont maradéktalanul jár)!
- **Kisebb elvi hiba** elkövetésekor az adott műveletért járó pontszám nem jár, de a további lépések a hibás adattal számolva pontozandók. Kisebb elvi hibának számít például:
  - a sűrűség hibás alkalmazása a térfogat és tömeg átváltásánál,
  - más, hibásan elvégzett egyszerű művelet,
  - hibásan rendezett reakcióegyenlet, amely nem eredményez **szembetűnően** irreális eredményt.

-
- **Súlyos elvi hiba** elkövetésekor a javítási-értékelési útmutatóban **az adott feladatrésze** adható további pontok nem járnak, ha hibás adattal helyesen számol a vizsgázó. Súlyos elvi hibának számít például:
    - **elvileg hibás reakciók** (pl. végbe nem menő reakciók egyenlete) alapján elvégzett számítás,
    - az adatokból **becslés alapján** is **szembetűnően irreális** eredményt adó hiba (például az oldott anyagból számolt oldat tömege kisebb a benne oldott anyag tömegénél stb.).(A további, külön egységként felfogható feladatrészek megoldása természetesen itt is a korábbiakban lefektetett alapelvek szerint – a hibás eredménnyel számolva – értékelhető, feltéve, ha nem vezet ellentmondásos végeredményre.)

1. Egyszerű választás (8 pont)

Minden helyes válasz 1 pont.

1. A
2. D
3. E
4. C
5. D
6. B
7. A
8. D

2. Esettanulmány (12 pont)

- a) a metán növeli az üvegházhatást, ez az átlaghőmérséklet növekedéséhez vezet, gyorsítva a fagyott talaj olvadását és a metán felszabadulását **2 pont**
- b) szín: színtelen
szag: szagtalan
halmazállapot (szobahőmérsékleten, standard nyomáson): gáz
vízben való oldódás: kicsi / rosszul oldódik vízben **2 pont**
(bármely két helyes válasz: 1 pont)
- c) nem (lehet érzékelni) **1 pont**
- d) a váratlanul kitörő metán begyulladhat **1 pont**
 $\text{CH}_4 + 2 \text{O}_2 = \text{CO}_2 + 2 \text{H}_2\text{O}$ **1 pont**
- e) évente 17 megatonna **1 pont**
ez naponta $17 / 365$ megatonna = 0,0466 megatonna **1 pont**
 $m(\text{CH}_4) = 4,66 \cdot 10^4$ tonna = $4,66 \cdot 10^{10}$ g
 $n(\text{CH}_4) = 4,66 \cdot 10^{10} \text{ g} / 16,0 \text{ g/mol} = 2,91 \cdot 10^9 \text{ mol}$ **1 pont**
 $V(\text{CH}_4) = 2,91 \cdot 10^9 \text{ mol} \cdot 24,5 \text{ dm}^3 / \text{mol} = 7,13 \cdot 10^{10} \text{ dm}^3 = 7,13 \cdot 10^7 \text{ m}^3$ **1 pont**
- f) A metán sűrűsége kisebb a levegőénél, **1 pont**
ezért nem tud felhalmozódni a kráter alján. **1 pont**

3. Négyféle asszociáció (8 pont)

Minden helyes válasz 1 pont.

1. B
2. D
3. C
4. C
5. B
6. A
7. D
8. C

4. Kísérletelemző feladat (16 pont)

- a) A hengerben sárgászöld színt látunk. **1 pont**
- b) $\text{Cl}_2 + 2 \text{Na} = 2 \text{NaCl}$ **2 pont**
 (a kiindulási anyagok és termékek helyes felírása: 1 pont
 az egyenlet helyes rendezése: 1 pont)
 A keletkezett termék:
     színe: fehér   halmazállapota: szilárd **1 pont**
     rács típusa (szilárd halmazállapotban): ionrács **1 pont**
 A kapott oldat:
     színe: színtelen   kémhatása: semleges **1 pont**
- c) $\text{Cl}_2 + \text{H}_2 = 2 \text{HCl}$ **1 pont**
 A keletkezett termék:
     színe: színtelen   halmazállapota: gáz **1 pont**
     rács típusa (szilárd halmazállapotban): molekularács **1 pont**
 A kapott oldat:
     színe: színtelen   kémhatása: savas **1 pont**
- d) Kék **1 pont**
 $\text{Cl}_2 + 2 \text{KI} = 2 \text{KCl} + \text{I}_2$ **2 pont**
 (a kiindulási anyagok és termékek helyes felírása: 1 pont
 az egyenlet helyes rendezése: 1 pont)
- e) a klór oxidálószerként viselkedik **1 pont**
- f) $\text{CH}_4 + \text{Cl}_2 = \text{CH}_3\text{Cl} + \text{HCl}$ **1 pont**
 szubsztitúció **1 pont**

5. Elemző és táblázatos feladat (15 pont)

1. acetaldehid / etanal
  2. $\text{CH}_3\text{-CHO}$
  3. dipólus-dipólus kölcsönhatás
  4. B
  5. etán
  6. $\text{CH}_3\text{-CH}_3$
  7. diszperziós kölcsönhatás
  8. A
  9. etanol /etil-alkohol
  10. $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-OH}$
  11. hidrogénkötés
  12. C
  13. etánsav / ecetsav
  14. $\text{CH}_3\text{-COOH}$
  15. hidrogénkötés
  16. D
- Bármelyik két helyes válasz: 1 pont **8 pont**

- a) Etanol **1 pont**
 $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-OH} + \text{CuO} = \text{CH}_3\text{-CHO} + \text{Cu} + \text{H}_2\text{O}$ **2 pont**
(a kiindulási anyagok és termékek helyes felírása: 1 pont
az egyenlet helyes rendezése: 1 pont)
- b) Acetaldehid **1 pont**
 Vörös csapadék válik ki. **1 pont**
- c) $\text{CH}_3\text{-COOH} + \text{NaOH} = \text{CH}_3\text{-COONa} + \text{H}_2\text{O}$ **1 pont**
 termék: nátrium-acetát / nátrium-etanoát **1 pont**

6. Alternatív feladat

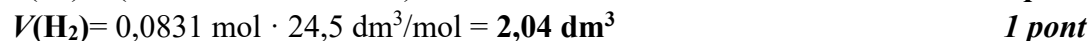
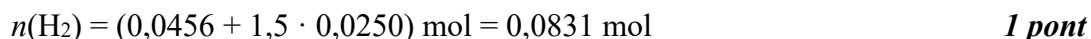
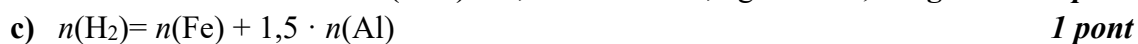
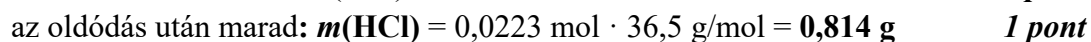
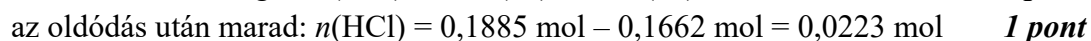
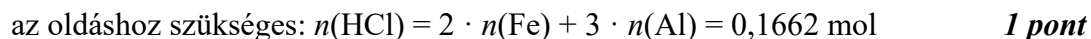
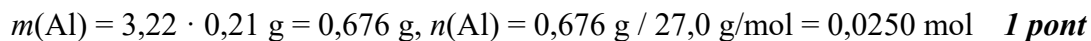
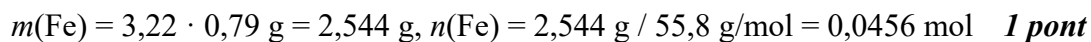
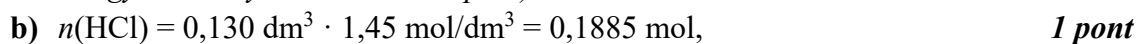
A) Elemző feladat (13 pont)

- a) nátrium **1 pont**
 $2 \text{Na} + 2 \text{H}_2\text{O} = 2 \text{NaOH} + \text{H}_2$ **2 pont**
(a kiindulási anyagok és termékek helyes felírása: 1 pont
az egyenlet helyes rendezése: 1 pont)
 petróleum alatt tároljuk, **1 pont**
 mert reakcióba lép a levegő oxigéntartalmával / víztartalmával **1 pont**
- b) réz **1 pont**
 mindkét fém passzíválódik tömény salétromsavban **1 pont**
- c) $2 \text{Al} + 3 \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{Al}_2(\text{SO}_4)_3 + 3 \text{H}_2$ **2 pont**
 $\text{Fe} + \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{FeSO}_4 + \text{H}_2$ **2 pont**
(a kiindulási anyagok és termékek helyes felírása: 1 pont
az egyenlet helyes rendezése: 1 pont)
 színes az oldata: vas **1 pont**
 zöld **1 pont**
(ha az egyenletben vas(III)-szulfát képződését írta fel, és ennek megfelelően
adta meg az oldat színét (sárga vagy barna), akkor jár az 1 pont)

B) Számítási feladat (13 pont)

(a kiindulási anyagok és termékek helyes felírása: 1 pont

az egyenlet helyes rendezése: 1 pont)

(Minden más helyes levezetés maximális pontszámot ér!)

7. Elemző és számítási feladat (12 pont)

a) A tömegszázalékos összetétel alapján:

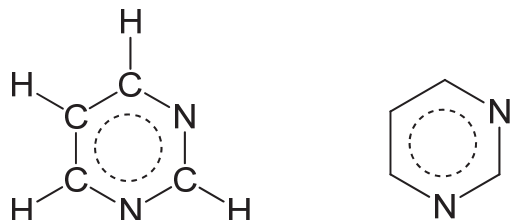
$$n(\text{C}) : n(\text{H}) : n(\text{N}) = 60,0 / 12,0 : 5,00 / 1,00 : 35,0 / 14,0 = 5 : 5 : 2,5$$

$$n(\text{C}) : n(\text{H}) : n(\text{N}) = 2:2:1$$

A megfelelő molekulaképlet: $\text{C}_4\text{H}_4\text{N}_2$

A vegyület a pirimidin.

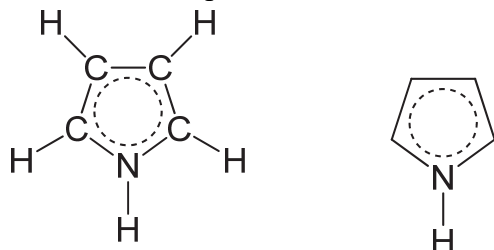
Konstitúciós képlete:

(A vonalas ábrázolás is elfogadható.)

b) A vegyület a pirrol. **1 pont**

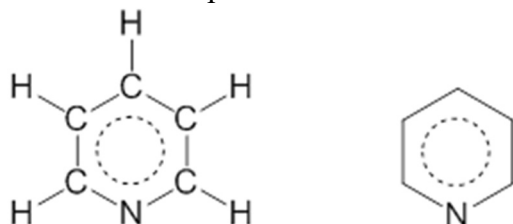
Konstitúciós képlete:

(A vonalas ábrázolás is elfogadható.)

c) A vegyület a piridin. **1 pont**

Konstitúciós képlete:

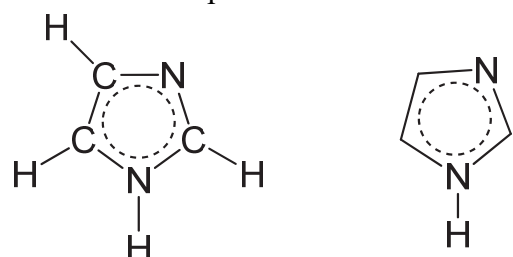

1 pont

(A vonalas ábrázolás is elfogadható.)

d) A negyedik vegyület az imidazol. **1 pont**

Konstitúciós képlete:

1 pont

(A vonalas ábrázolás is elfogadható.)

e) Pirimidin **1 pont**

8. Számítási feladat (16 pont)

a) $\text{CH}_2=\text{CH}_2 + \text{HCl} \rightarrow \text{CH}_3-\text{CH}_2\text{Cl}$ (összegképlettel is elfogadható) **2 pont**

b) reakció típusa: addíció **1 pont**

reakciótermék neve: klóretán vagy etil-klorid **1 pont**

c) $n(\text{etén}) = 5,60 \text{ g} / 28,0 \text{ g/mol} = 0,200 \text{ mol}$ **1 pont**

a két komponens közül csak a hidrogén-klorid oldódik, és eredményez savas kémhatású oldatot, így a kiindulási elegyben ez a komponens volt feleslegben

(ennek leírása vagy a feladatban való alkalmazása) **1 pont**

$\text{pH} = 1,00$, a sósav erős sav, így $[\text{H}_3\text{O}^+] = c(\text{HCl})$

(ennek felírása vagy alkalmazása) **1 pont**

$c(\text{HCl}) = 0,100 \text{ mol/dm}^3$ **1 pont**

$V(\text{sósav}) = 2,00 \text{ dm}^3$, $n(\text{HCl}) = 0,200 \text{ mol}$ **1 pont**

a gázelegyben 0,200 mol HCl volt feleslegben. **1 pont**

a reakció alapján 0,200 mol eténnel 0,200 mol HCl reagál **1 pont**

a keverékben összesen 0,200 mol + 0,200 mol = 0,400 mol HCl volt **1 pont**

a kiinduló gázelegy: $n = 0,600 \text{ mol}$, ami tartalmaz 0,200 mol etént és 0,400 mol HCl-ot

$n/n\%$ -os összetétele: $0,200 \cdot 100/0,600 = 33,3 \text{ } n/n\% \text{ etén}$

$0,400 \cdot 100/0,600 = 66,7 \text{ } n/n\% \text{ HCl}$ **2 pont**

$m(\text{HCl}) = 0,400 \text{ mol} \cdot 36,5 \text{ g/mol} = 14,60 \text{ g}$, $m(\text{gázelegy}) = 5,60 + 14,60 \text{ g} = 20,2 \text{ g}$

1 pont

így a $m/m\%$ -os összetétel:

$5,60 \cdot 100/20,2 = 27,7 \text{ } m/m\% \text{ etén}$, $72,3 \text{ } m/m\% \text{ HCl}$. **1 pont**

(Minden más helyes levezetés maximális pontszámot ér!)